

‘Boeken zijn belangrijk, maar niet met Kerstmis!’

door Erika Racquet

Op leesbezoek in wzc Eksterlaer

HOUILLOGNE-HANNE (FONDS)

Samen Lezen versterkt de beleving van het verhaal en spreekt de cognitie aan. Daarom wil het Lezerscollectief zijn ervaring met Samen Lezen uitdragen naar meer mensen, met name naar mensen met dementie die nog thuis wonen en hun mantelzorgers. De steun van het Fonds Houillogne-Hanne biedt de ruimte om hiervoor nieuwe paden te verkennen, leesbegeleiders op te leiden en partnerschappen op te zetten.

‘In een hoekje met een boekje.’ Het doorsneebeeld van de lezer: in alle rust, helemaal opgaand in de lectuur van een stevig boek, alleen in een cirkel van licht van een leeslampje, kopje thee binnen handbereik. Zalig, inderdaad, maar lezen kan ook samen met anderen. Samen in dezelfde tekst duiken, als stof tot zelfexpressie en verbinding.

Te gast in een woonzorgcentrum Eksterlaer in Deurne mogen we ervaren hoe Sonny Smet, vrijwilligster bij het Lezerscollectief, haar vaste groepje lezers begeleidt bij het Samen Lezen. Ieder krijgt een exemplaar van het boek ‘Samen sterke verhalen vertellen’, een compilatie van kortverhalen en gedichten. Na de leessessie zal Sonny de boeken weer inzamelen. ‘Anders is de kans groot dat mensen heel het boek al gaan lezen, en we willen dat de tekst die we samen lezen nieuw en fris is.’

Janets keuze

Sonny leest luidop een paar paragrafen van een kortverhaal over de alleenstaande Janet die op vijf plaatsen Kerst mag gaan vieren, en haar keuzes overweegt. Regelmatig onderbreekt Sonny de lectuur om even door te vragen over Janets opties en gedachten. Geen quiz om na te gaan of de lezers detail X of Y opgepikt hebben, maar open vragen naar de eigen beleving van het verhaal.

Janets organiserende zus is 'een beetje een baas-speler' volgens een van de deelnemers. Haar vriendin is te resoluut in haar oordeel over mannen, 'Het is niet omdat je met één man getrouwd bent, dat je alles weet, 't zijn niet allemaal dezelfde hè'. En die vader die enkel om zijn boeken geeft, dat is 'Een triestige figuur, egoïstisch.' 'Waarom heeft die een gezin gesticht, als het hem toch onverschillig laat?' 'Boeken zijn belangrijk, maar niet met Kerstmis hè!' Het verhaal laat de deelnemers niet onberoerd.

Tussen de paragrafen van de tekst door stuurt Sonny met haar vragen op diepgaandere thema's aan. Welke keuze zouden zij in Janets plaats maken? Voelen ze zich wel eens eenzaam? En wat met de uitspraak dat (Janets) afhankelijkheid een vorm van verslaving is? Wat met hun eigen afhankelijkheid van het zorgpersoneel? 'Dat is toch iets anders', antwoordt een van de deelnemers, 'Als je in gemeenschap leeft, moet je de regels respecteren, anders wordt het een warboel.'

Cognitief uitdagend

Deze groep komt al meer dan een jaar wekelijks samen en kijkt erg naar de leessessies uit. ‘Er zijn weinig activiteiten in woonzorgcentra die cognitief zo uitdagend zijn’, weet Sonny uit haar arbeidsleven. ‘Gaandeweg kan je naar de diepte gaan, gevoelens en zieleroerselen aanboren, en leren we elkaar goed kennen. Hier wordt echt naar je geluisterd, er zijn geen verkeerde antwoorden. Zo verhoogt Samen Lezen het gevoel van eigenwaarde.’ Sonny werkte als neuropsychologe haar hele carrière voor personen met dementie en hun mantelzorgers. Haar ervaring met verschillende benaderingswijzen leerde haar dat de methodiek van Samen Lezen de meest effectieve is om mensen met dementie in hun waardigheid te laten enerzijds en hen zowel cognitief, emotioneel en sociaal te stimuleren anderzijds.

Om die positieve effecten is het te doen bij ‘Shared Reading’, bedacht door Dr. Jane Davis. ‘Begeleiders worden opgeleid om vanuit gelaagde verhalen (sterke literatuur) met goede vragen mensen te stimuleren en de beleving van het verhaal te versterken. Ze nodigen mensen uit om erin te stappen en via gevoelens ook herinneringen op te roepen’, vertelt Dirk Terryn, die samen met enkele anderen het Lezerscollectief in 2014 oprichtte om deze verbindende en verdiepende manier van Samen Lezen (Shared Reading) in Vlaanderen uit te rollen. ‘Kwaliteitsvolle zorg vraagt een kwaliteitsvol aanbod. Zoals je hier zelf kan ervaren: de methodiek laat toe om het beste van onze literatuur aan te reiken.’

Nieuwe paden

Met de projectsteun onderzoekt het Lezerscollectief hoe thuiswonende mensen met dementie bereikt kunnen worden, en hoe mantelzorgers meer betrokken kunnen worden. ‘Twee op de drie mensen met dementie wonen nog thuis’, zegt Dirk Terryn. ‘We werken onder meer al samen met enkele biblotheken om sessies Samen Lezen op te zetten. We leggen ook contacten met koepelorganisaties zoals de Vlaamse Ouderenraad of Ferm en eerstelijnszorg en we leiden bijkomende leesbegeleiders op.’

‘Er zijn al groepen waar mantelzorgers meedoen’, vervolgt hij. ‘De begeleider moet er dan wel attent op zijn dat de mantelzorger het gesprek niet overneemt of dat de persoon met dementie geen vorm van druk ervaart om ‘juist’ te antwoorden. De mantelzorger wil soms zelf zo graag dat hij of zij zich nog iets herinnert: ‘Allez mama, je weet dat toch?’ We bekijken ook of de leesgroep net een moment kan zijn dat de mantelzorger even ont-last wordt.’

Ritueel

Na een korte koffiepauze slaan de dames de boeken weer open om nog een gedicht te lezen. Er ontspint zich een gesprek over Trump, Oekraïne, artificiële intelligentie en fake news. ‘Toch worden verschillenden van hen al geconfronteerd met dementie’, weten Sonny en Dirk. ‘Sommigen volgen de actualiteit nog maar zijn bij het buitenstappen van dit lokaal helemaal in de war waar hun kamer is.’

Het is in elk geval geen reden om niet te lezen. ‘Er zit een vorm van ritueel in de sessie, die volgens een vast stramien verloopt’, zegt Sonny. ‘Daarom is het wel belangrijk dit wekelijks samen te doen. Zo groeit er een vertrouwde, een veilige omgeving. Ook al vergeten ze wat ze vorige week precies gelezen hebben... ze weten wel nog dat ze de sessies niet willen missen.’